

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Aradi Nóra

Cím:

JEAN EFFEL KIÁLLÍTÁSA

Forrás:

Magyarország

1957. III. 6.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

708

Neureti Szalon

Idő

" 457 "

Helyszám

Néhány sorozat, mint *Az ember teremtése*, az *Ádám és Éva*, amelyek Jean Effel mintegy 3000 rajzából, több tucat kötetéből nálunk megjelentek, hónapok alatt népszerűvé tették a karikatúra e különleges francia művészetét. Ez a művészet valamilyen sajátos naívságba burkolózó kiapadhatatlan derűforrás, amely játékos kedvvel formálja mesévé a világ jelenségeit.

A kedves kis öreg bácsi, a jóisten, egy szép napon, a dolgoz mesterember igyekezetével nekilát a világ teremtésének. Myron diszkoszvetőként röpit el egy-egy bolygót, homokosdít játszik az angyalinasokkal és vödörrel formálja meg a hegyeket, ceruzahegyezővel élesíti csúcsaikát, szövőgépen ködöt sző, hímzőtüvel fodrozza a föld vizét. Alapos, apró-

lékos munkát vegez, az ördög sem tudja megzavarni benne, és ezt a vidám, kötekedő fickót, amikor a pokolban, a föld belsejében csücsül, komolykodóan figyelemztetik az angyalkák: „Aki ellenzéki, az ne üljön a közepén”. Ádám pontos tervrajzok alapján készül, Évát meg a „mellkasi szüléssel” kivett bordából gyúrja meg az öreg mester, majd bájos jelenetekben ismerteti őket össze egymással.

A művész tovább játszik: égi és földi képek, test és árnyék, látszat és valóság keverednek össze a szellemes fintoak, ötletes rajzok százai-ban. Az egyik legnépszerűbb sorozat a *kis angyalról* szól: irigyen nézi a korlátlan csuszkáló kisfiút, majd rájön, hogy a szívárványon is le lehet csúszni; átsegíti a holdkórost a háztető ereszei között; kétségbeesett igyekezettel viszi vissza a pilótának a ledobott bombát stb. És itt van a *Jean Effel Kis világa* sorozat: A kiállítás egyik legjobb és legszellemebb rajzán éppen kísértetjárásra indulnak a szellemek, de az egyik konokul ülve marad a koporsóján — ő megrögzött materialista. Az árnyék és tükröképöttek egyike a Théâtre d'ombre előadását ábrázolja: a néző árnyéka tapsol a szereplő árnyfiguráknak.

A jóisten, az angyalok, a gyermekek, a felnöttek, ezek a bémész és esetlen szereplők állandóan ismétlődő figurák, szüksézáván fogalmazott

típusok, látszólagos naívságukban tömören és megragadóan mondják el alkotójuk ötleteit. A műteti hely Ádám mellkasán, az eső keletkezésének négyféle változata, a hókrisztályok története, a világ teremtésének e mesebeli esetlegességei, toldozó-foltozó rendszeralkotása, a maga derűs aktualizálásával, mint amilyen Éva naív hiúsága vagy az Ádámtervek zsűrízése — mind-mind emberi hangulatok és érzelmek eleven mozzanatainak tűnnek. És ugyanígy vagyunk magával a rajzzal is: a bémész kis alakok esetlensége, az egyes rajzok esetlegessége a sorozatok összefüggésében Jean Effel sajátos meserendszerévé bővül: a művész végigjátssza a teremtést, játékot formál a napi élet aprócska jelenségeiből.

Amikor az állatok még beszéltek — ez a címe az egyik legszellemebb sorozatnak. A böjtölő kutya szomorúan viszi szájában a halgerincet: „Hamletben utolérhetetlen” — állapítja meg a kutyaközönség a kutyaszínésről, aki a színpadon kutyacsontok mellett monologizál; a madarak a falióra mellett talált zsebörára azt hiszik, hogy az a falióra tojása stb. S már-már szatirikus éllel állítja pellengérré az emberi kicsinyességet: az egerek büszkéi jelentik ki az egérfej alakú egérlyukról, hogy ez az igazi nemzeti építészeti stílus.

Ez a tisztaszívű játékos kedv illő pszichológiával párosul a La Fontaine állatmese-illusztrációkban. Ezekben a szerkezet szigorúbb és fegyelmesebb, a természeti motívumok néhol szőnyegszerűvé gazdagodnak, a mozzulatok és kifejezések finom összhangja a mesék humorának mélységét ragadja meg.

De Jean Effel gyilkos éllel használja művészi eszközeit, ha politikai szatírához nyúl. A foltozott ruhájú kisinás nyári álma: az úttest tócsájában sűtkérező, fürdőruhás képmását látja. A kis talicskában terpeszkedő kővér ember ostorvégen körtét tart az őt húzó kisfiú orra elé. A polipok bugivugit táncolnak, mert az Atlanti-óceán az amerikaiaké. Mindezekben társadalmi ítéletté fokozódik a köznapi dolgokból játékot formáló Jean Effel embersége.

Ez a grafika elsősorban nem azért egyéni ízü, mert jellegzetes figurái, beszélő állatai Jean Effel teremtményei — minden jó karikatúristának megvan a maga torzító tükre — hanem mert az élet minden apró mozzanatával el tud játszani, mert szellemes bájjal, emberi közvetlenséggel alakítja ötleteit. Így alkotta meg,

jellegzetes képekkel, képmásokkal zsúfoltan Franciaország hatalmas térképét is, szokásos fintoaival és gyöngéd szeretettel szólva a nagy alkotókban és finom szellemességben oly gazdag kultúrájú népről, amelynek különleges ízetét a rajznak e nemzetközileg érthető nyelvéen Jean Effel is képviseli.

Aradi Nóra